

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

БОБРО АРТУР АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 378.147:37.035

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У
ПОЗААУДИТОРНІЙ ВИХОВНІЙ РОБОТІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, професор
Коваленко Євгенія Іванівна,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
завідувач кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук
Сопівник Ірина Віталіївна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та інформаційних технологій в освіті;

кандидат педагогічних наук
Кириленко Світлана Володимирівна
Державна наукова установа “Інститут
модернізації змісту освіти”, начальник відділу
з досліджень підготовки учителів.

Захист відбудеться “28” березня 2017 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.051.06 Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Артема, 52-А, Президія Національної академії педагогічних наук України, конференц-зала (1 поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Університет менеджменту освіти” НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Артема, 52-Г (3 поверх).

Автореферат розіслано “27” лютого 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Є. Крсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства відбувається зміна системи цінностей і пріоритетів, зумовлена новими суспільними відносинами під впливом процесів демократизації і гуманізації у сфері освіти, культури й науки. Триває пошук шляхів і засобів, які створюють можливості для вільного розвитку соціальних, духовних та фізичних якостей особистості. Спрямованість сучасної науки на пошуки способів покращення умов життєдіяльності найбільш активної соціальної групи населення – “студентства”, зумовлює активізацію всієї педагогічної галузі стосовно знаходження нових механізмів створення сприятливого соціально-психологічного клімату у вищих навчальних закладах.

Стрімкі політичні та соціально-економічні зміни, що відбуваються останнім часом в Україні, на жаль, не сприяли покращенню стану здоров'я її мешканців. Показники, які характеризують стан здоров'я студентської молоді, набувають особливо негативної тенденції. Ця проблема потребує негайного вирішення, оскільки саме студентство є особливою соціальною групою, яка відображає рівень соціального та культурного розвитку суспільства, формує потенціал для його подальшого розвитку.

Поняття “соціальне здоров'я” сучасною наукою розглядається в системі загального розуміння здоров'я людини. Визначено, що соціальне здоров'я безпосередньо залежить від взаємозв'язків із фізичним, психічним та духовним здоров'ям. З вищезазначеного робимо висновок, що проблема здоров'я студентської молоді в Україні є актуальною і потребує термінового вирішення.

Нині спостерігається дезадаптація значної частини студентів у суспільстві, зниження у них прагнення до самореалізації, занепад цінностей здоров'я, низький рівень соціальної активності та культури спілкування, безвідповідальність, високий рівень девіантної поведінки й конфліктності, байдуже ставлення до людей з обмеженими можливостями, занепад статевої культури; зменшилася кількість студентів, які ведуть здоровий спосіб життя тощо. Усе це свідчить про зниження рівня соціального здоров'я студентської молоді.

Проблема розвитку особистості в соціумі розглядається в наукових дослідженнях та працях філософів, психологів, соціологів, педагогів (Б. Д. Ананьєв, В. П. Андрущенко, В. П. Бех, І. Д. Бех, А. А. Бодальов, М. І. Горлач, І. С. Кон, А. В. Мудрик, П. В. Лушин, В. В. Радул та ін.). Аналіз досліджень останніх років свідчить про посилення інтересу до пошуку шляхів вирішення означеної проблеми. Питання, що стосуються впливу соціального середовища на формування особистості, розкрито в наукових працях М. П. Іщенка, А. Й. Капської, Л. В. Коваль та ін. Проблема формування духовності, морального досвіду стала предметом досліджень В. М. Алфімова, І. Д. Бега, О. С. Газмана, Є. А. Зеленова, Є. І. Коваленко, Н. Є. Миропольської, Е. О. Помиткіна, О. В. Сухомлинської, М. М. Чурсіна, Г. П. Шевченко та ін.

Формування потреби в здоровому способі життя (ЗСЖ) є, безумовно, складною педагогічною проблемою. У своїх дослідженнях науковці розглядають

загальнотеоретичні питання формування здорового способу життя (Г. Л. Апанасенко, В. І. Бобрицька, Т. Є. Бойченко, Є. В. Бондаревська, О. В. Вакулєнко, А. Г. Здравомислов, Ю. П. Лісіцин, В. М. Платонов, Л. П. Сущенко тощо); методологічне підґрунтя формування ЗСЖ (Н. А. Агаджанян, М. М. Амосов, В. К. Бальсевич, І. І. Брехман, Е. Г. Булич, Е. Н. Вайнер, В. В. Колбанов, С. В. Лапаєнко, Ю. П. Лісіцин, Л. І. Лубишева, Л. Г. Татарнікова, А. Г. Щедріна, В. М. Шкуркіна та ін.).

Науковці Р. М. Баєвський, Т. Є. Бойченко, Т. Ю. Круцевич, С. О. Свириденко, О. М. Ващенко та ін. розглядають зміст, форми та методи виховання навичок здорового способу життя. ЗСЖ як комплекс оздоровчих заходів, що забезпечує гармонійний розвиток і зміцнення здоров'я, вивчали Л. М. Антонова, І. П. Аносов, І. І. Брехман, Е. Г. Булич, Е. Н. Вайнер, А. П. Леонтьєв, Ю. П. Лісіцин тощо.

Механізми управління процесами формування та реалізації заходів, технологій та методик формування здорового способу життя досліджувал І. І. Брехман, О. Г. Гладощук, С. В. Совгіра, Л. Г. Татарнікова, О. В. Язловецька та інші.

Серед науковців, які займаються питаннями формування ціннісних орієнтацій молоді на здоровий спосіб життя, слід відзначити дослідження І. Д. Беха, Т. І. Бережної, О. М. Ващенко, М. С. Гончаренко, Д. Н. Давиденко, О. О. Єжової, С. В. Кириленко, С. В. Лапаєнко, О. І. Леонтьєвої, В. М. Оржеховської, С. О. Свириденко та інших.

Дослідження наукових доробків вищезазначених науковців щодо проблеми формування ЗСЖ представляють комплексний підхід до проблеми здорового існування, але соціальне здоров'я як складова здорового способу життя потребує детальнішого дослідження з метою розуміння змісту цього поняття та розробки ефективних способів його формування. Проблема формування соціального здоров'я студентської молоді не була предметом спеціального дослідження вчених узагалі.

Ураховуючи, що нині, в умовах відродження й розвитку національної культури, певну тривогу викликає стан здоров'я нашої молоді, відчувається потреба в поглибленому вивченні саме соціального здоров'я студентства, оскільки висока якість їх підготовки, здатність цієї соціальної групи до акумулювання і трансляції знань багато в чому зумовлені рівнем їхнього соціального здоров'я, яке має важливе значення для успішного соціального функціонування як самих молодих людей, так і суспільства в цілому. Тому особливого значення в сучасних умовах вищої освіти набуває діяльність, спрямована на формування соціального здоров'я студентів, яке поряд з професійним рівнем входить до числа показників якості підготовки фахівців з вищою освітою, що визначають економічне процвітання й соціальний добробут держави.

Актуальність досліджуваної проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість зумовили вибір теми нашого дослідження: **“Формування соціального здоров'я студентської молоді у позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: “Історія педагогічної освіти і народної думки в Україні у XIX – XXI століттях”. Державний реєстраційний номер 0115 U 005455.

Тема затверджена Вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол № 4 від 7 листопада 2013 р.) і узгоджена Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології АПН України (протокол № 1 від 28 січня 2014 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність технології формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування соціального здоров'я в теорії та практиці виховання й на цій основі розробити сутнісне формулювання поняття “соціальне здоров'я”.

2. Визначити компонентний склад соціального здоров'я студентської молоді, критерії діагностики рівнів його сформованості у студентів.

3. Розробити й обґрунтувати структурно-функціональну модель технології формування соціального здоров'я студентської молоді.

4. Теоретично обґрунтувати технологію формування соціального здоров'я (ТФСЗ) студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу та здійснити експериментальну перевірку її ефективності.

Об'єкт дослідження – процес формування соціального здоров'я студентської молоді.

Предмет дослідження – технологія формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що процес формування соціального здоров'я студентської молоді буде ефективнішим, якщо здійснюватиметься на основі запровадження технології, що має такі етапи: *стимулювально-мотиваційний* (формування у студентів потреби в набутті знань, умінь та навичок основ соціального здоров'я), *змістовно-процесуальний* (здобуття знань з основ соціального здоров'я, розвиток умінь та навичок гармонійної взаємодії), *аналітико-корегувальний* (аналіз отриманих результатів, визначення шляхів підвищення рівнів сформованості соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу).

Для реалізації завдань дослідження використовувався комплекс **методів наукового дослідження**, а саме:

– *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення теоретичних основ досліджуваної проблеми для визначення сутності поняття “соціальне здоров'я”; моделювання, порівняння та систематизація змісту, форм і методів педагогічної діяльності для розробки структурно-функціональної моделі та технології формування соціального здоров'я студентської молоді; прогнозування

поліпшення стану соціального здоров'я студентів для розробки засобів формування соціального здоров'я в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу;

– *емпіричні* – анкетування, тестування, діагностичні бесіди, спостереження для визначення рівнів сформованості соціального здоров'я студентства, експертне оцінювання, експеримент.

Математичні та статистичні методи застосовані для обробки даних та оцінки результатів експерименту.

Експериментальна база дослідження. Експериментально-дослідна робота проводилась упродовж 2013–2016 рр. в умовах освітньо-виховного середовища Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, Київського університету імені Бориса Грінченка та Запорізького національного технічного університету. Усього дослідженням було охоплено 1000 осіб, з яких 400 студентів I курсу (група А), 300 – II курсу (група Б), 300 – III курсу (група В). У педагогічному експерименті взяли участь 200 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *уперше*:

– розроблено змістовну, функціональну, педагогічну сутність поняття “соціальне здоров'я студента”;

– розроблено структурно-функціональну модель соціального здоров'я студентської молоді;

– бґрунтовано технологію формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу;

– подальшого розвитку набули форми і методи формування соціального здоров'я студентської молоді.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає в науковому обґрунтуванні концептуальних основ технології формування соціального здоров'я студентської молоді; визначенні критеріїв, показників і рівнів сформованості соціального здоров'я.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в можливості застосування теоретично обґрунтованої технології формування соціального здоров'я студентства, котра успішно пройшла експериментальну перевірку в процесі позааудиторної виховної роботи вищого навчального закладу. Матеріали дослідження можуть бути використані в теоретичній та практичній підготовці майбутніх педагогів, у практичній роботі педагогів ЗНЗ та ВНЗ для роботи з формування соціального здоров'я в молодого покоління.

Наукові положення та результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 05/244 від 07.12.2016 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 44 від 19.12.2016 р.), Львівського національного університету імені І.Я.Франка (довідка № 189-В від 17.01.2017 р.), Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу імені І.Я.Франка (довідка № 339 від 09.12.2016 р.) та Запорізького національного технічного університету (довідка № 37-78/247 від 01.02.2017 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні й практичні

результати дослідження було представлено у доповідях та повідомленнях на міжнародних та всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: *міжнародних* – “Дитинство. Освіта. Соціум” (Київ, 2013р.); “Інновації у вищій освіті” (Ніжин, 2013 р.); “Соціально-педагогічна парадигма виховання: сутність та шляхи реалізації” (Ніжин, 2014 р.); “Стан та перспективи розвитку педагогічних та психологічних наук” (Київ, 2014 р.); “Чинники розвитку психологічних та педагогічних наук у ХХІ столітті” (Одеса, 2014р.); “Нове у педагогіці та психології сучасного світу” (Львів, 2014 р.); “Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації” (Переяслав-Хмельницький, 2015 р.); “Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні” (Львів, 2015 р.); “Педагогіка та психологія: виклики та сьогодення” (Київ, 2015р.); *всеукраїнських* – “Треті сіверянські соціально-психологічні читання” (Чернігів, 2012р.); “П’яті Сіверянські соціально-психологічні читання” (Чернігів, 2014 р.).

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (Ніжин, 2013-2016).

Публікації. Результати дослідження відображено у 17 одноосібних публікаціях, з них 9 відображають основні наукові результати, 8 – апробаційного характеру.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (257 найменувань, з них 4 іноземною мовою). Загальний обсяг дисертації становить 227 сторінок, з яких 178 сторінок основного тексту. Робота містить 10 додатків (на 26 сторінках), 15 таблиць (на 10 сторінках) і 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет, гіпотезу й методи дослідження, обґрунтовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, відображено відомості щодо апробації і впровадження результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі “Теоретичні основи формування соціального здоров’я студентської молоді”** охарактеризовано ступінь наукової розробленості проблеми; уточнено сутність основних понять дослідження; визначено структурні компоненти соціального здоров’я студентської молоді, критерії, показники та рівні їх сформованості; проаналізовано вікові особливості студентської молоді.

Встановлено, що у вітчизняній педагогічній та психологічній науках приділяють велику увагу проблемам здоров’я та здорового способу життя молоді. У дослідженнях науковці розглядають загальнотеоретичні питання формування здорового способу життя, формують методологічне підґрунтя формування ЗСЖ, розглядають зміст, форми та методи виховання навичок здорового способу життя, ЗСЖ як комплекс оздоровчих заходів, що забезпечує гармонійний розвиток і зміцнення здоров’я, механізми управління процесами формування та реалізації заходів, технології та методики формування здорового способу життя, питання формування ціннісних орієнтацій молоді на здоров’я та здоровий спосіб життя

(Н. А. Агаджанян, М. М. Амосов, Г. Л. Апанасенко, І. П. Аносов, Л. М. Антонова, І. Д. Бех, В. І. Бобрицька, Р. М. Баєвський, Т. Є. Бойченко, Т. І. Бережна, В. К. Бальсевич, І. І. Брехман, Е. Г. Булич, Є. В. Бондаревська, О. М. Ващенко, Е. Н. Вайнер, О. В. Вакуленко, О. Г. Гладошук, М. С. Гончаренко, Д. Н. Давиденко, О. О. Єжова, А. Г. Здравомислов, С. В. Кириленко, В. В. Колбанов, Т. Ю. Круцевич, Ю. П. Лісцин, С. В. Лапаєнко, А. П. Леонтєв, О. І. Леонтєва, Л. І. Лубишева, С. В. Лапаєнко, В. М. Платонов, Л. П. Сущенко, С. О. Свириденко, С. В. Совгіра, Л. Г. Татарнікова, В. М. Шкуркіна, А. Г. Щедрина, О. В. Язловецька та інші).

Здійснені дослідження здорового способу життя допомагають визначити комплексне ставлення до проблеми здорового існування, але соціальне здоров'я як складова здорового способу життя потребує детальнішого дослідження з метою розуміння змісту цього поняття та розробки ефективних способів його формування.

На основі проведеного дослідження розроблено зміст поняття “соціальне здоров'я студента”, характеристика сутності якого здійснювалась у процесі аналізу наукових понять “здоров'я”, “соціальне здоров'я”.

Поняття “*здоров'я*” розуміємо як гармонійне поєднання високо розвинених фізичного, психічного, соціального, духовного його компонентів у особистості.

Аналіз праць науковців дозволив уточнити зміст категорії “*соціальне здоров'я*” – стан гармонійного функціонування людини в соціальній, економічній, політичній сферах, її безконфліктна взаємодія з навколишнім світом, доброзичливі взаємини в колективі, сім'ї, суспільстві, що сприяють досягненню самоактуалізації особистості, створюють комфортні відносини з реальністю та зумовлюють духовний розвиток людини у життєдіяльності.

Поняття “*соціальне здоров'я студента*” трактуємо як стан його гармонійної взаємодії в соціальній, економічній, політичній сферах, його безконфліктна взаємодія з навколишнім світом, доброзичливі взаємини в колективі, сім'ї, суспільстві, які сприяють досягненню самоактуалізації особистості, створюють комфортні відносини з реальністю та зумовлюють духовний розвиток студента в мікросередовищі (ВНЗ) та подальшій життєдіяльності в макросередовищі (суспільстві).

Нами виокремлено структурні компоненти соціального здоров'я студентської молоді: когнітивний, мотиваційно-потребовий, емоційно-вольовий, рефлексивний, діяльнісно-поведінковий.

Критерієм сформованості *когнітивного* компонента визначено теоретичні знання щодо основ соціального здоров'я, що включає такі показники: знання основ етики, психології, правової культури, родинознавства.

Критерієм сформованості *мотиваційно-потребового* компонента є усвідомлення необхідності бути соціально здоровою особистістю. До показників зараховуємо позитивну мотивацію на дотримання соціального здоров'я, домінантність і стійкість цінностей соціального здоров'я.

Критерієм сформованості *емоційно-вольового* компонента є гармонійна взаємодія, що включає взаємоповагу, взаєморозуміння, безконфліктність, відсутність девіантної поведінки, позитивні моральні якості.

Критерієм сформованості *рефлексивного* компонента визначаємо здатність до самоаналізу, що включає такі показники: соціальна самооцінка, соціальний самоконтроль.

Критерієм сформованості *діяльнісно-поведінкового* компонента визначаємо активну життєву позицію, що передбачає аналіз таких показників, як соціальна активність, громадянська відповідальність, емпатія, культура спілкування.

За визначеними критеріями та показниками охарактеризовано рівні сформованості соціального здоров'я студентської молоді: високий, середній, низький.

Проаналізувавши наукові підходи учених щодо питань розвитку та становлення студента як особистості й особливостей студентського віку, а також враховуючи власні дослідження та спостереження, встановлено, що період студентства є сенситивним часом для формування соціального здоров'я молодої людини. Ця сенситивність зумовлюється посиленням свідомої мотивації поведінки, підвищенням інтересу до моральних проблем і пошуку ефективних шляхів їх розв'язання, здатністю до самоспостереження й рефлексії, усвідомленням своїх психологічних і вольових якостей, соціальним становленням студента, формуванням адекватної самооцінки, вироблення життєвих цінностей.

У **другому розділі “Технологія формування соціального здоров'я студентської молоді”** розроблено та обґрунтовано структурно-функціональну модель технології формування соціального здоров'я студентської молоді; обґрунтовано теоретичні засади технології формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу.

Концептуальним підґрунтям структурно-функціональної моделі технології формування соціального здоров'я студентської молоді є поєднання таких методологічних підходів, як *системний, синергетичний, діяльнісний, рефлексивний, особистісно-орієнтований, герменевтичний, аксіологічний, культурологічний, соціологічний, компетентнісний і антропологічний*.

Методологічним відображенням використаних підходів є принципи природовідповідності, гуманізації і демократизації виховного процесу, самоактивності та саморегуляції, системності, комплексності й міждисциплінарної інтеграції, наступності й безперервності, інтеркультурності, всезагальної взаємності.

Розроблена структурно-функціональна модель технології формування соціального здоров'я студентської молоді (рис. 1) включає в себе такі складові: мета, завдання, принципи, підходи, форми роботи, методи, технологію, передумови, компоненти, критерії, показники, засоби формування, рівні сформованості.

Структурно-функціональна модель ТФСЗ студентської молоді

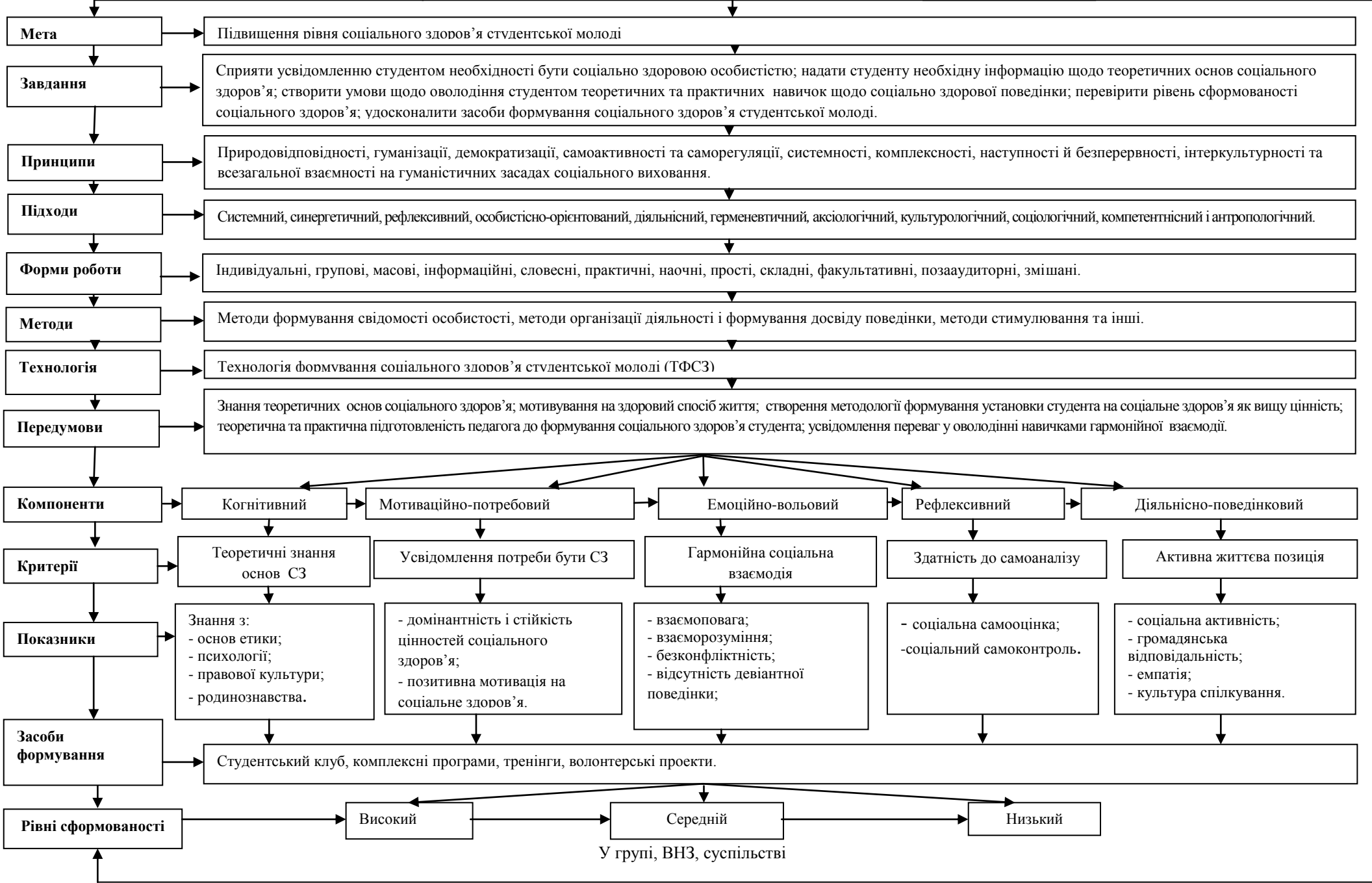

Рисунок 1. Структурно-функціональна модель технології формування соціального здоров'я студентської молоді.

Аналіз наукової літератури дозволив уточнити сутність поняття “технологія” і трактувати його як послідовну реалізацію дій, операцій і процедур у роботі з групою для забезпечення досягнення прогнозованого результату.

Технологію формування соціального здоров'я студентської молоді у позааудиторній виховній роботі ВНЗ розуміємо як сукупність дій, операцій і процедур суб'єктів соціально-виховного процесу, що інструментально забезпечує досягнення прогнозованого результату. Завданням технології формування соціального здоров'я студентської молоді є визначення концептуальних основ технології формування соціального здоров'я, діагностичних цілей, поетапне планування дій педагога та студента, розробка засобів формування соціального здоров'я, створення сприятливих умов для реалізації мети.

Розроблено технологію формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі ВНЗ, що складається з трьох етапів: *стимулювально-мотиваційного, змістовно-процесуального, аналітико-корегувального.*

У третьому розділі “Експериментальне дослідження технології формування соціального здоров'я студентської молоді” здійснено дослідження стану сформованості соціального здоров'я студентської молоді; розкрито зміст технології формування соціального здоров'я студентської молоді у позааудиторній виховній роботі ВНЗ; наведено результати дослідно-експериментальної роботи.

Під час констатувального експерименту, який здійснювався в умовах навчально-виховного середовища Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (617 досліджуваних), Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка (105 досліджуваних), Київського університету імені Бориса Грінченка (146 досліджуваних) та Запорізького національного технічного університету (132 досліджуваних), дослідженням було охоплено 1000 осіб, з них 400 студентів I курсу, 300 – II курсу, 300 – III курсу.

Для виявлення рівнів сформованості соціального здоров'я студентської молоді на констатувальному етапі експерименту використовувався такий, власне розроблений у процесі підготовки дисертації, діагностичний матеріал: анкета “Основи соціального здоров'я” (визначає рівень сформованості когнітивного компонента); анкета “Мотивація студентів щодо ведення соціально здорового способу життя” (визначає рівень сформованості мотиваційно-потребового компонента); опитувальник “Гармонійна соціальна взаємодія” (визначає рівень сформованості емоційно-вольового компонента); анкета “Виявлення схильності до різних видів девіантної поведінки серед студентства” (визначає рівень сформованості показника “Відсутність девіантної поведінки” в емоційно-вольовому компоненті); анкета “Рівень самоаналізу” (визначає рівень сформованості рефлексивного компонента); опитувальник “Життєва позиція” (визначає рівень сформованості діяльнісно-поведінкового компонента).

Аналіз даних констатувального етапу експерименту виявив, що студенти мають приблизно однаковий рівень (з переважанням низького – 58%) сформованості

соціального здоров'я за досліджуваними нами компонентами в експериментальній (Е) та контрольній (К) групах.

Дані констатувального експерименту підтвердили необхідність упровадження в навчально-виховний процес технології формування соціального здоров'я.

Експериментальна робота з реалізації технології формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі ВНЗ проводилась протягом 2014–2015 років у три етапи: *стимулювально-мотиваційний, змістовно-процесуальний, аналітико-корегувальний*.

Під час здійснення *стимулювально-мотиваційного етапу* відбулося інформування студентів про створення студентського клубу “Компас” та запрошено до участі в ньому. Також було розроблено та розповсюджено плакати із зазначенням короткої основної інформації про діяльність клубу. Для ефективнішого розповсюдження даних було створено групу “Соціальне здоров'я молоді” в соціальній мережі “ВКонтакте”. Через цю групу надавалась інформація для учасників про час зібрання та заплановані заходи.

На другому – *змістовно-процесуальному* – етапі студентський клуб “Компас” було впроваджено у виховний процес вищого навчального закладу.

Структуру діяльності студентського клубу “Компас” складають дві розроблені програми, що спрямовані на формування соціального здоров'я студентської молоді. Термін реалізації програм – один навчальний рік.

Перша програма “*Основи соціального здоров'я*” передбачає надання знань з основних понять досліджуваної проблеми та структуру соціального здоров'я.

Мета програми “*Основи соціального здоров'я*” – розкрити теоретичні аспекти поняття та показників соціального здоров'я особистості та показати місце соціального здоров'я в структурі здоров'я людини.

Завдання програми “*Основи соціального здоров'я*”: ознайомити учасників з поняттям “соціальне здоров'я”; розкрити сутність компонентів моделі “соціальне здоров'я особистості”; надати знання про етичні, психологічні, правові, родинознавчі показники соціального здоров'я.

Програма передбачає набуття студентами теоретичних знань та навичок, необхідних для гармонійної взаємодії, комунікативної культури, активної життєвої позиції, створення сімейних відносин і виховання майбутніх дітей, формування потреби в здоровому способі життя, навичок гігієни й профілактики захворювань, раціонального харчування та інших способів самовдосконалення.

Зміст програми пропонує вивчення питань філософії, етики, моралі, психології, соціології, економіки, правознавства, родинознавства, фізіології, анатомії людини в аспекті пропаганди, навчання й виховання соціально здорової особистості. Заняття проводяться з постійним використанням активних методів та форм (бесіди, диспути, тренінги, брейн-ринги та ін.), у процесі яких студентів спонукають до самостійного знаходження запланованих педагогом відповідей. Програма розрахована на 10 годин (5 зборів клубу “Компас”).

Друга програма має назву “*Гармонійна взаємодія – запорука соціального здоров'я*”. Її мета – формування особистості, здатної реалізувати себе максимально ефективно в сучасному світі, творчо ставитися до вирішення проблем, здобувати

навички саморегуляції та культурної поведінки, бути соціально здоровою особистістю.

Програма передбачає здобуття студентами знань і набуття навичок поведінки, необхідних для гармонійної взаємодії, комунікативної культури, створення майбутніх сімейних стосунків і виховання майбутніх дітей, формування потреби здорового способу життя, профілактики захворювань та інших способів самовдосконалення.

Завдання програми: сформувати стійку мотивацію на соціальне здоров'я, позитивні моральні якості, домінантність і стійкість цінностей соціального здоров'я, спонукати до підтримки психічної форми; підвищити рівень соціальної активності, громадянської відповідальності, емпатії, культури спілкування; навчити завжди відповідати за свої дії, контролювати події власного життя, розвинути рефлексивні вміння; показати переваги та сформувати такі якості: взаємоповага, взаєморозуміння, безконфліктність; провести ефективну профілактику девіантної поведінки.

Розроблена програма “Гармонійна взаємодія – запорука соціального здоров'я” розрахована на 15 занять у студентському клубі “Компас” (30 годин). У рамках цієї програми було проведено тренінгові заняття: “Цінності життя”, “Культура спілкування”, “Здорова молодь – гарне майбутнє”, “Життя в гармонії зі світом”, “Твій вибір – твоя відповідальність”, “Здоров'я – цінність нашого життя”, “Культура міжособистісних взаємовідносин”; волонтерські та благодійні акції: “Допомагати легко”, “З добром у серці”, “Забіг у честь пам'яті героїв Чорнобиля”; прослухано, переглянуто та обговорено відеоролики та аудіолекції на теми: “Самоконтроль” та “Емпатія”.

На *аналітико-корегувальному етапі* було здійснено аналіз результатів проведеної експериментальної роботи. Після чого було з'ясовано, що рівень розвитку компонентів соціального здоров'я студентської молоді у експериментальній групі підвищився в порівнянні з контрольною групою. Це свідчить про ефективність розробленої технології формування соціального здоров'я студентської молоді у позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу.

Порівнюючи результати дослідження в експериментальній (Е) та контрольній (К) групах, маємо констатувати, що в групі (Е) за узагальненими показниками 30.1% студентів на завершення експерименту знаходилися на високому рівні сформованості соціального здоров'я, тоді як учасники контрольної групи (К) – 18%. Середній рівень представлений у 43.2% досліджуваних експериментальної групи та 30% контрольної групи. На кінець експерименту було виявлено, що низький рівень сформованості соціального здоров'я студентської молоді зменшився на 31.5% у представників експериментальної групи, у контрольній групі зниження відбулося лише на 6% .

Констатуємо, що показники позитивних зрушень за результатами формування експерименту в експериментальній групі більш значні в порівнянні з контрольною.

Для перевірки вірогідності одержаних результатів ми використали χ^2 критерій. Аналіз результатів засвідчив, що проведена дослідно-експериментальна перевірка ефективності технології формування соціального здоров'я студентської молоді в

позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу забезпечила позитивну динаміку показників досліджуваного феномену.

У **висновках** підсумовано й концептуально узагальнено результати дослідження:

1. У процесі здійснення дисертаційного дослідження проаналізовано пласт психолого-педагогічних, філософських, соціологічних джерел вітчизняних та зарубіжних дослідників з метою обґрунтування сутності поняття “соціальне здоров’я”, розроблено авторське визначення поняття “соціальне здоров’я студента”. Визначаємо, що проблемі формування здоров’я та здорового способу життя на сучасному етапі розвитку науки приділено досить значну увагу, проте без ґрунтовного дослідження залишились питання формування соціального здоров’я взагалі та студентської молоді зокрема. Соціальне здоров’я студента – це стан його гармонійної взаємодії в соціальній, економічній, політичній сферах, його безконфліктна взаємодія з навколишнім світом, доброзичливі взаємини у колективі, сім’ї, суспільстві, які сприяють досягненню самоактуалізації особистості, створюють комфортні відносини з реальністю та зумовлюють духовний розвиток студента у мікросередовищі (ВНЗ) та подальшій життєдіяльності в макросередовищі (суспільстві).

Для організації ефективної діяльності були розглянуті наукові підходи вчених до питань розвитку та становлення студента як особистості, а також вікових особливостей студентського віку. Визначено, що період студентства є сенситивним часом для формування соціального здоров’я молоді людини. Ця сенситивність зумовлюється посиленням свідомої мотивації поведінки, підвищенням інтересу до моральних проблем і пошуку ефективних шляхів їх розв’язання, здатністю до самоспостереження й рефлексії, усвідомленням своїх психологічних і вольових якостей, соціальним становленням студента, формуванням адекватної самооцінки, становленням життєвих цінностей.

2. Розроблено та проаналізовано структуру соціального здоров’я студентської молоді, виокремлено його компоненти, критерії та показники за рівнями. Критерієм когнітивного компонента визначено теоретичну грамотність щодо основ соціального здоров’я, який відображають такі показники: знання основ етики, психології, правової культури, родинознавства. Критерієм мотиваційно-потребового компонента названо усвідомлення потреби бути соціально здоровою особистістю, який відображають такі показники: позитивна мотивація на дотримання соціального здоров’я, домінантність і стійкість цінностей соціального здоров’я. Критерієм емоційно-вольового компонента ми визначили гармонійну соціальну взаємодію, який відображають такі показники: взаємоповага, взаєморозуміння, безконфліктність, відсутність девіантної поведінки, позитивні моральні якості. Критерієм рефлексивного компонента ми визначили здатність до самоаналізу, який відображають такі показники: соціальна самооцінка, соціальний самоконтроль. Критерієм діяльнісно-поведінкового компонента ми визначили активну життєву позицію, який відображають такі показники: соціальна активність, громадянська відповідальність, емпатія, культура спілкування.

3. Розроблена структурно-функціональна модель технології формування соціального здоров’я студентської молоді, що ґрунтується на визначеній структурі

та концептуальних положеннях, серед яких виділено: принципи – природовідповідності, гуманізації, демократизації, самоактивності та саморегуляції, системності, комплексності, наступності й безперервності, інтеркультурності, та всезагальної взаємності; на гуманістичних засадах соціального виховання; підходи – системний, синергетичний, діяльнісний, культурологічний, рефлексивний, особистісно-орієнтований, антропологічний, компетентнісний. Узагальнені методологічні підходи та принципи знайшли своє відображення при розробці напрямків та механізмів формування соціального здоров'я студентської молоді. Визначені основні напрями формування соціального здоров'я студентської молоді:

- підвищення рівня стану соціального здоров'я завдяки покращенню якості життя й досягнення індивідумом активно-позитивної гармонії в житті;
- формування моделі поведінки студента, в основу якої покладено гармонійну взаємодію у суспільстві.

Серед механізмів формування соціального здоров'я студентської молоді вказано такі:

- формування соціально здорового й безпечного середовища;
- створення методології формування установки студентів на соціальне здоров'я як вищу цінність;
- визначення й використання психофізіологічних, інтелектуальних можливостей студента для ефективності процесу формування соціального здоров'я;
- створення умов для духовно-морального виховання, інтелектуального, творчого й соціального розвитку молоді, реалізації її наукового і творчого потенціалу;
- формування в молоді активної життєвої позиції, реалізацію програм сприяння соціальній адаптації;
- створення рекламної пропагандистської продукції, що формує в свідомості студента установки на ідеал соціально здорової людини, формування культури здоров'я;
- розробка технології формування соціального здоров'я в позааудиторній виховній роботі ВНЗ, а також створення навчально-методичних посібників для різних освітніх закладів з метою зміцнення соціального здоров'я.

4. Визначена сутність технології формування соціального здоров'я студентської молоді як опис планомірної педагогічної діяльності, що ґрунтується на законах навчання, виховання й розвитку особистості та забезпечує передбачувані результати. Технологія розглядалася як упорядкована сукупність дій, операцій і процедур суб'єктів виховного процесу, що інструментально забезпечує досягнення прогнозованого результату.

Розроблена технологія формування соціального здоров'я студентської молоді, має такі етапи:

- стимулювально-мотиваційний – включав проведення інформування студентів про створення студентського клубу “Компас” та запрошення до участі в ньому, розробка та розповсюдження плакатів, на яких зазначено коротко основну інформацію про діяльність клубу, створення групи “Соціальне здоров'я молоді” у соціальній мережі “ВКонтакте” через яку надавалась інформація для учасників про

час зібрання та заходи, що плануються, допомога студентам в усвідомленні потреби набуття навичок гармонійної взаємодії;

– змістовно-процесуальний – передбачав впровадження у виховний процес вищого навчального закладу студентського клубу “Компас”, структуру якого складають дві програми спрямовані на формування соціального здоров’я студентської молоді. Перша програма – “Основи соціального здоров’я”, метою якої є розкриття теоретичних аспектів поняття та показників соціального здоров’я особистості та демонстрація місця соціального здоров’я в структурі здоров’я людини. Програма передбачає набуття студентами теоретичних знань та навичок, необхідних для гармонійної взаємодії, комунікативної культури, активної життєвої позиції, створення сімейних відносин і виховання майбутніх дітей, формування потреби в здоровому способі життя, навичок гігієни й профілактики захворювань, раціонального харчування та інших способів самовдосконалення. Зібрання проводяться з постійним використанням активних методів та форм (бесіди, диспути, тренінги, брейн-ринги та ін.), у процесі яких студентів спонукають до самостійного знаходження запланованих педагогом відповідей. Друга комплексна виховна програма – “Гармонійна взаємодія – запорука соціального здоров’я” націлена на сприяння саморозвиткові студента щодо оволодіння навичками соціально здорової поведінки. Реалізація цієї програми сприяє формуванню мотивації на соціальне здоров’я, позитивних моральних якостей, стійкості цінностей соціального здоров’я, соціальної активності, громадянської відповідальності, емпатії, культури спілкування, рефлексивних умінь, взаємоповаги, взаєморозуміння, безконфліктності; також проведено ефективну профілактику девіантної поведінки;

– аналітико-корегувальний – передбачав аналіз і корекцію рівня сформованості соціального здоров’я студентської молоді.

Реалізація технології формування соціального здоров’я студентської молоді в процесі позааудиторної виховної роботи вищого навчального закладу показала свою ефективність, що підтверджено результатами формувального експерименту.

В експериментальній групі за узагальненими показниками на початок експерименту високий рівень мали 14.7% досліджуваних, а на завершення експерименту 30.1% перебували на високому рівні сформованості соціального здоров’я, тоді як серед учасників контрольної групи на початок експерименту високий рівень мали 15.5% досліджуваних, а на завершення цей показник склав лише 18%. Середній рівень представили 26.8% на початку експерименту і 43% досліджуваних в експериментальній групі на кінець дослідження; контрольній групі – 26.5% на початок і 30% на кінець експерименту. Проведення контрольного експерименту виявило, що високий рівень сформованості соціального здоров’я студентської молоді збільшився на 15.4% у представників експериментальної групи і лише на 2.5% в контрольній групі; середній рівень в експериментальній групі зріс на 16.4%, а у контрольній лише на 3.5%. Низький рівень зменшився на 31.5% в експериментальній групі, а у контрольній групі зниження відбулося лише на 6%.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розробленої проблеми. **Подальші наукові пошуки** можуть бути спрямовані на адаптацію розробленої технології відповідно до специфіки інших навчальних закладів з метою формування

соціального здоров'я дітей та молоді. Також на дослідження впливу соціального здоров'я на інші складові здоров'я людини, такі як: психічне, фізичне, духовне.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження:

1. Бобро А. А. Технологія формування соціального здоров'я студентської молоді у позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу / А. А. Бобро // International Journal of Economics and Society. – Vol. 1, Issue 1. – Memphis, 2015. – № 1 (April) – P. 75–80. – (Artur Bobro. Development of students' social health technology in extracurricular educational work at higher educational establishment).

2. Бобро А. А. Аналіз поняття “соціальне здоров'я студента” / А. А. Бобро // Наукові записки НДУ ім. М. В. Гоголя. Серія “Психолого-педагогічні науки”. – Ніжин: Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2014. – № 1. – С. 18–22.

3. Бобро А. А. Аналіз проблеми формування соціального здоров'я студентської молоді в науковій літературі / А. А. Бобро // Наукові записки НДУ ім. М. В. Гоголя. Серія “Психолого-педагогічні науки”. – Ніжин: Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2014. – № 2. – С. 50–55.

4. Бобро А. А. Деятельно-поведенческий компонент социального здоровья студенческой молодёжи / А. А. Бобро // Веснік Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. А. Куляшова. Серыя С. Псіхалага-педагагічныя навукі (педагогіка, псіхалогія, методыка). – Магілёў: Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. А. Куляшова, 2015. – № 2 (46). – С. 80–86.

5. Бобро А. А. Социальная активность студенческой молодежи как показатель социального здоровья / А. А. Бобро // Сборник научных трудов Телавского государственного университета им. Якова Гогешавили. – Тбилиси: ТГУ им. Якова Гогешавили, 2015. – № 1 (28). – С. 412–417.

6. Бобро А. А. Сутність поняття “соціальне здоров'я” в науковій літературі / А. А. Бобро // Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія “Педагогічні науки”. – Чернігів: Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2014. – Вип. 122. – С. 19–23.

7. Бобро А. А. Формування соціального здоров'я студентської молоді: методичні рекомендації / А. А. Бобро. – Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2016. – 78с.

8. Бобро А. А. Формування потреби здорового способу життя у студентів вищих навчальних закладів / А. А. Бобро // Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія “Педагогічні науки”. – Чернігів: Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 2012. – Т.1. Вип. 104. – С. 27–30.

9. Бобро А. А. Формування у молодого покоління здорового способу життя / А. А. Бобро // Наукові записки НДУ ім. М. В. Гоголя. Серія “Психолого-педагогічні науки”. – Ніжин: Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2013. – № 4. – С. 84–89.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

10. Бобро А. А. Актуальність проблеми формування соціального здоров'я студентської молоді в умовах навчання у ВНЗ / А. А. Бобро // Матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. “Соціально-педагогічна парадигма виховання: сутність та шляхи

реалізації”, (Ніжин, 25–26 вересня 2014 року). – Ніжин: Ніжин. держ. ун-т ім. Миколи Гоголя, 2014. – С. 42–43.

11. Бобро А. А. Емоційно-вольовий компонент соціального здоров'я студентської молоді / А. А. Бобро // Матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. “Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні”, (Львів, 27–28 лютого 2015 року). – Львів: ГО “Львівська педагогічна спільнота”, 2015. – С. 89–92.

12. Бобро А. А. Завдання по формуванню ціннісного ставлення до власного здоров'я у студентів вищих навчальних закладів / А. А. Бобро // Матеріали II міжнародн. наук.-практ. конф. “Дитинство. Освіта. Соціум”, (Київ, 21 лютого 2013 року). – Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. – С. 42–46.

13. Бобро А. А. Когнітивний компонент соціального здоров'я студентської молоді / А. А. Бобро // Матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. “Чинники розвитку психологічних та педагогічних наук у XXI столітті”, (Одеса, 21–22 листопада 2014 року). – Одеса: ГО “Південна фундація педагогіки”, 2014. – С. 65–68.

14. Бобро А. А. Мотиваційно-потребовий компонент соціального здоров'я студентської молоді / А. А. Бобро // Матеріали міжнародн. наук.-практ. конф. “Нове у педагогіці та психології сучасного світу”, (Львів, 28–29 листопада 2014 року). – Львів: ГО “Львівська педагогічна спільнота”, 2014. – С. 74–77.

15. Бобро А. А. Рефлексивний компонент соціального здоров'я студентської молоді / А. А. Бобро // Матеріали міжнародн. наук.-практ. інтернет-конф. “Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації”, (Переяслав-Хмельницький, 21–22 лютого 2015 року): зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 1. – С. 210–214.

16. Бобро А. А. Сутність поняття соціального здоров'я в науковій літературі / А. А. Бобро // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. “Стан та перспективи розвитку педагогічних та психологічних наук”, (Київ, 3 жовтня 2014 року). – Київ: ГО “КНОПП”, 2014. – С. 71–74.

17. Бобро А. А. Культура спілкування як показник соціального здоров'я студентської молоді // Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. “Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери”, (Ніжин, 5-6 травня 2016 року) / За заг. ред. О.В. Лісовця. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2016. – С. 17–19.

АНОТАЦІЇ

Бобро А. А. Формування соціального здоров'я студентської молоді у позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2017.

У дисертації запропоновано узагальнення теоретичних відомостей та розроблення практичних шляхів вирішення проблеми формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу.

На основі аналізу наукової літератури з'ясовано стан сучасного вивчення проблеми формування соціального здоров'я студентської молоді у виховній теорії та практиці, а також уточнено й конкретизовано основні поняття дослідження: “здоров'я”, “соціальне здоров'я”, “соціальне здоров'я студента”, “технологія формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі ВНЗ”.

Виокремлено й обґрунтовано структуру соціального здоров'я студентської молоді, що включає когнітивний, мотиваційно-потребовий, емоційно-вольовий, рефлексивний та діяльнісно-поведінковий компоненти, визначено їх критерії, показники та охарактеризовано високий, середній і низький рівні його сформованості.

Розроблено структурно-функціональну модель технології формування соціального здоров'я студентства, яка ґрунтується на визначених структурі, підходах та принципах. Визначено сутність, розроблено та апробовано технологію формування соціального здоров'я студентської молоді в позааудиторній виховній роботі вищого навчального закладу. Ця технологія має три етапи: стимулювально-мотиваційний, змістовно-процесуальний та аналітико-коригувальний.

Визначена сутність технології формування соціального здоров'я студентської молоді як опис планомірної педагогічної діяльності, що ґрунтується на законах навчання, виховання й розвитку особистості та забезпечує передбачувані результати, яка має такі етапи:

- стимулювально-мотиваційний – включав проведення інформування студентів про створення студентського клубу “Компас” та запрошення до участі в його роботі, розробка та розповсюдження плакатів, на яких зазначено коротко основну інформацію про діяльність клубу, створення групи “Соціальне здоров'я молоді” у соціальній мережі “ВКонтакте” через яку надавалась інформація для учасників про час зібрання та заходи, що плануються, допомога студентам в усвідомленні потреби набуття навичок гармонійної взаємодії;

- змістовно-процесуальний – передбачав впровадження у виховний процес вищого навчального закладу студентського клубу “Компас”, структуру якого складають дві програми спрямовані на формування соціального здоров'я студентської молоді. Перша програма – “Основи соціального здоров'я”. Друга комплексна виховна програма – “Гармонійна взаємодія – запорука соціального здоров'я”;

- аналітико-корегувальний – передбачав аналіз і корекцію рівня сформованості соціального здоров'я студентської молоді.

Реалізація зазначених програм сприяла підвищенню рівня теоретичних знань про основи соціального здоров'я студентів, формуванню мотивації на соціальне здоров'я, позитивних моральних якостей, стійкості цінностей соціального здоров'я, соціальної активності, громадянської відповідальності, емпатії, культури спілкування, рефлексивних умінь, взаємоповаги, взаєморозуміння, безконфліктності, а також допомогла провести ефективну профілактику девіантної поведінки.

Ключові слова: здоров'я, соціальне здоров'я, соціальне здоров'я студента, студентська молодь, технологія, позааудиторна виховна робота, технологія формування соціального здоров'я

Бобро А.А. Формирование социального здоровья студенческой молодёжи во время внеаудиторной воспитательной работы вуза. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07. – теория и методика воспитания. – Восточноукраинский национальный университет имени Владимира Даля Министерства образования и науки Украины. – Киев, 2017.

В диссертации предложено теоретическое обобщение и решение проблемы формирования социального здоровья студенческой молодёжи во время внеаудиторной воспитательной работы вуза.

На основе анализа научной литературы определено состояние изученности проблемы формирования социального здоровья студенческой молодежи в воспитательной теории и практике и уточнены и конкретизированы основные понятия исследования: “здоровье”, “социальное здоровье”, “социальное здоровье студента”, “технология формирования социального здоровья студенческой молодёжи во время внеаудиторной воспитательной работы вуза”.

Выделена и обоснована структура социального здоровья студенческой молодежи, которая включает когнитивный, мотивационно-потребностный, эмоционально-волевой, рефлексивный и деятельно-поведенческий компоненты, определены критерии и показатели (теоретические знания основ социального здоровья, осознание необходимости быть социально здоровой личностью, гармоничное социальное взаимодействие, способность к самоанализу, активная жизненная позиция), охарактеризованы высокий, средний и низкий уровни его формирования.

Разработана структурно-функциональная модель технологии формирования социального здоровья студенческой молодёжи, которая основывается на определенной структуре, подходах (системный, синергетический, деятельностный, культурологический, рефлексивный, личностно-ориентированный, антропологический, компетентностный) и принципах (природосообразности, гуманизации, демократизации, самоактивности и саморегуляции, системности, комплексности, преемственности и непрерывности, интеркультурности, и всеобщей взаимности; на гуманистических принципах социального воспитания).

Определена сущность, разработана и апробирована технология формирования социального здоровья студенческой молодежи во время внеаудиторной воспитательной работы вуза, которая имеет следующие этапы:

- стимулирующе-мотивационный – включает информирование студентов о создании студенческого клуба “Компас” (разработка и распространение плакатов с информацией о деятельности клуба, создание группы “Социальное здоровье молодежи” в социальной сети “ВКонтакте”);

- содержательно-процессуальный – предусматривает внедрение в воспитательный процесс высшего учебного заведения работы студенческого клуба “Компас”.

Структуру деятельности студенческого клуба “Компас” составляют две разработанные программы, направленные на формирование социального здоровья студенческой молодежи. Срок реализации программ – один учебный год.

Первая программа – “Основы социального здоровья” предусматривает предоставление знаний об основных понятиях исследуемой проблемы и структуре социального здоровья. Цель этой программы – раскрыть теоретические аспекты понятия социального здоровья личности и показать место социального здоровья в структуре здоровья человека. Программа предусматривает приобретение студентами теоретических знаний и навыков, необходимых для гармоничного взаимодействия, коммуникативной культуры, активной жизненной позиции, создания семейных отношений и воспитания будущих детей, формирование потребности в здоровом образе жизни, навыков гигиены и профилактики заболеваний, рационального питания и других способов самосовершенствования. Программа рассчитана 5 сборов клуба “Компас”.

Вторая программа – “Гармоничное взаимодействие – залог социального здоровья”, целью которой является формирование личности, способной реализовать себя максимально эффективно в современном мире, творчески решающей проблемы, имеющей навыки саморегуляции и культурного поведения.

Программа предусматривает получение студентами знаний и приобретения навыков поведения, необходимых для гармоничного взаимодействия, коммуникативной культуры, создание будущих семейных отношений и воспитания будущих детей, формирование потребности здорового образа жизни, профилактики заболеваний и других способов самосовершенствования.

Разработанная нами программа “Гармоничное взаимодействие – залог социального здоровья” рассчитана на 15 занятий в студенческом клубе “Компас” (30 часов). В рамках данной программы было проведено тренинговые занятия: “Ценности жизни”, “Культура общения”, “Здоровая молодежь – хорошее будущее”, “Жизнь в гармонии с миром”, “Твой выбор – твоя ответственность”, “Здоровье – ценность нашей жизни”, “Культура межличностных взаимоотношений”; волонтерские и благотворительные акции: “Помогать легко”, “С добром в сердце”, “Забег в честь памяти героев Чернобыля”; прослушано и проведено обсуждение видеороликов и аудиолекции на темы: “Самоконтроль” и “Эмпатия”.

- аналитико-корректирующий – предусматривает анализ и коррекцию уровня формирования социального здоровья студенческой молодежи.

Реализация указанных программ способствовала повышению уровня теоретических знаний об основах социального здоровья среди студентов, формированию мотивации на социальное здоровье, положительных моральных качеств, устойчивость ценностей социального здоровья, социальной активности, гражданской ответственности, эмпатии, культуры общения, рефлексивных умений, взаимоуважения, взаимопонимания, бесконфликтность, также помогла провести эффективную профилактику девиантного поведения.

Ключевые слова: здоровье, социальное здоровье, социальное здоровье студента, студенты, технология, внеаудиторная воспитательная работа, технология формирования социального здоровья студенческой молодежи во время внеаудиторной воспитательной работы вуза.

Bobro A. A. Development of students’ social health in extracurricular educational work at higher educational establishment. – Manuscript.

Thesis for a Candidate of Pedagogical degree Speciality 13.00.07 – Theory and Methods. –Volodymyr Dahl East Ukrainian National University of Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The dissertation is devoted to the synthesis of theoretical information and practical solutions of development students' social health in extracurricular educational work of higher educational establishment.

The author analyses the scientific literature connected with the study of forming social health of students in educational theory and practice. He clarifies the basic concepts of the study: "health", "social health", "social health of a student", "the technology of social health of students in extracurricular educational work of higher educational establishment."

The structure of students' social health is determined and justified. Cognitive, motivational and demand, emotional, strong-willed, reflexive and action-behavioral components are denoted. High, medium and low levels of its formation are characterized.

The author proposes the structural-functional model of forming students' social health, based on defined structure, approaches and principles. This technology has three stages: stimulating and motivating, content-procedural and analytical adjustment.

The essence of technology of forming students' social health is a description of planned educational activities based on the laws of education, training and personal development that provides predictable results. It has the following stages:

- *stimulating and motivational stage* consists of informing students about the creation of the youth club "Compass" and invitation to participate in its work; the development and distribution of posters, that describe briefly the basic information about the activities of the club; the creation of "Youth Social Health" group in the social network "VKontakte" which provides information for participants about planned activities; helping students in getting skills of harmonious interaction;

- *informative and procedural stage* provides the introduction of the youth club "Compass" into the educational process of higher education. The structure of the club is made of two programmes aimed at creating social health of students. The first program is "Grounds of social health" and the second comprehensive educational programme is "The Harmonious interaction as the key of social health";

- *analytical and adjusting stage* allows the process of analysis and correction of formation youth social health.

Implementation of this programme helped to raise the level of theoretical knowledge of the basics of social health among students, forming motivation for social care, positive moral qualities, values of social care, social activism and civic responsibility, empathy, cultural communication, reflective skills, mutual respect, understanding and helped to carry out the effective prevention of deviant behavior.

Keywords: health, social health, students' social health, students, technology, extracurricular educational work, technology of social health.